

I. N. 3.

DISQUISITIONIS,

DE

CONVENIENTIA
LINGUARUM
HEBRÆÆ ET FENNICÆ

PARS PRIOR,

QUAM

Consent. Ampliss. Facult. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi,

PUBLICE VENTILANDAM SISTUNT

CAROLUS GUSTAVUS
W E M A N

ET

BENEDICTUS JAC. IGNATIUS,
WIBURGENSES.

IN AUDITORIO MAJORI DIE V. DECEMBER.

ANNI MDCCCLXVII.

T. S.

ABOÆ, Impress, in Typographia ad Regiam Academiam.

VIRO Amplissimo atque Consultissimo
D: NO JOHANNI
IGNATIO,
Supremi in Magno Ducatu Finlandiae Dicasterii ADSESSORI
Dignissimo.
PATRONO PROPENSISSIMO.

Homuncionum illa sors est & conditio, ut affectibus tur-
betur non modo cogitandi vis, verum etiam vox ipsa
& loquela. Contigit hoc mihi, dum informationem il-
lam Amitinorum Tuorum, quam per integrum sustinue-
ram biennium, dimitterem; nam commotissimo discedens
animo proferre non valui debitas pro beneficiis, que in
me contulisti grates. Eo autem magis ad sensum hujus
rei indolesco, quod singularis plane fuerit favor quo me,
dum in domo Tua honoratissima versari mibi licuit, am-
plexus fuisti. Non enim fuit Tibi satis, mihi cum auraicas
has Musas primum adirem, domum & gratiam offerre,
verum etiam infirmitates meas, juvenilis aetatis comites, ita
semper interpretari dignatus es, ut me non fregerit sed
erexerit ipsarum conscientia. Ne igitur mireris, quod
hac utar occasione, eam publice notam testatamque facien-
di, qua Te, Optime Patrone, prosequor venerationem.
Præterea erit mihi nihil prius nihil antiquius quam pro
Tua Tuorumque perenni felicitate calidissima fundere
vota, atque ad cineres usque permanere

AMPLISSIMI NOMINIS TUI

cultor humillimus
BENED. JAC. IGNATIUS.

VIRO Admodum Reverendo atque Praclarissimo
Dn. Mag. DAVIDI SARCK,

Ecclesiarum quæ Deo Lovisæ in Elimä, Pytris & Anjala colliguntur,
Pastori & Präposito longe meritissimo.

VIRO Admodum Reverendo atque Praclarissimo
Dn. Mag. PETRO BONSDORFF,

S. S. Theologiae Lectori ad Gymnas. Borgoëns meritisimo & Consistorii
ibidem Adcessori Laudatissimo.

PATRONIS BENIGNISSIMIS.

Summam in eo veneror Moderatoris rerum omni-
um bonitatem, quod post præproperum Optimorum Parentum fatum, plures excitaverit, qui teneram mei curam in se suscepérunt. Vos Viri Admodum Reverendi, quemadmodum Patrem meum vivum adhuc sincera amicitia dignati estis, ita etiam filii ejusdem veri fuiſtis Patroni. Saluberrima enim de vita instituenda & studiis ineundis consilia, quæ abeunti mihi ad mūtas, quarum delubra jam colo, contulisti, non minus quam plura illa & summa benignitatis Vestræ in me documenta, in recenti adhuc sunt memoria. Quid igitur æquius? justius quid? quam de retributione aliqua cogitare. Cum vero nihil habeam quo beneficia Vestra compensare possum, supereſt non nisi grata & devota mens. Etenim quod publice jam & sancte polliceor, quoad vixero, ero

ADMODUM REVEREND. NOMINUM VESTRORUM

cultor humillimus
BENED. JAC. IGNATIUS.

CAMERERAREN
vid Ostindiska Compagniets Contoir i Stockholm,
Ådel och Högaktad
Herr JACOB PETREJUS,
MIN HÖGTÅRADE MORBROR.

Jag skulle med skäl böra anses för den otacksamma-
ste, om jag låtit hos mig komma i förgätenhet det
myckna goda jag för tio år tilbaka uti min Högt-
årade Morbrors Hus hade äran at åtnjuta. En dryg
kostnad på min undervisning i dygd och lärdom, med
flera andra vedermälen af min Morbrors omhugsan för
min upkomst, äro hos mig i et icke mindre friskt än
tacksamt minne. At i sielfva verket någonsin kunna
attjena dessa min Morbrors välgärningar, är för mig så
mycket svårare, som jag, i anseende til en tidig saknad
af hulda och kära Föräldrar, för min kortta tid redan
trenne år å rad varit nödsakad at med Barna information
sielf underhjälpa mina vilkor. Erkänsla och tacksam-
het är således det endaste som jag emot min Högtårade
Morbrors mig bevista godhet kan åstadkomma, och
som hos mig aldrig skal utsläckna. Til et bevis häraf,
har jag äran at tilägna min Morbror närvarande Academ-
iska afhandling. Dessutom skal det vara min beständiga önskan, det täcktes Den Högste tildela min Mor-
bror en til alla delar fäll lefnad, lätt ålderdom och et
vålsignadt dagarnas slut. Jag innesluter mig framgent
uti min Morbrors värda ynnest och lefver med oför-
ånderlig vördnad

MIN HÖGTÅRADE MORBRORS

Ödmjukaste tjänare
BENGT JACOB IGNATIUS,

Commissären vid Mäntzelä Församling,
Årevördige och Högvällärde
Herr JACOB INSULANUS,
Tyskristvaren
Högaktad
Herr MARTIN BUCK,
Mine i FARBRÖDERS ställe HÖGTÄRADE ANFÖRVANTER;
Rådmannen och Stads Secreteraren i Helsingfors,
Högaktad
Herr ALEXANDER STICHÆUS,
Regements Fältskären vid Tavastehus Regemente,
Högaktad
**Herr JOHAN CHRISTOPHER
FRENSEL,**
MINE KÄRASTE SVÅGRAR.

Den nära del, som J, mine Kåre Anfövanter, efter råd och lägenhet tagit i mit väl, gör at jag ej kan undgå at vid detta tilfälle offenteligen betyga min erkänsla. Det skal vara en ibland mina gladaste omforger, at framdeles på et fullkomligare sätt kunna visa den vördfamma tilgifvenhet, med hvilken jag jämte önskan af alt godt aldrig aflåter at vara

MINE HÖGTÄRADE ANFÖRVANTERS

Ödmjuke tjener
BENGT JAC. IGNATIUS.

VIRO Clarissimo
Dn. CHRISTIANO CRUCIGERO
IGNATIO.
FRATRI OPTIMO.

Tot & tanta Tua in me exstiterunt beneficia, ut eadem plene enumerare velle, non difficile minus quam arrogans esset consilium. Indicasse sufficit, quod mea, dum puer essem, omni diligentia non solum formasti studia, verum etiam post obitum Parentis optimi paternam plane mei gessisti curam. Tibi igitur, carissime Frater, quidquid penes me & virtutis & litteraturæ est, debeo. Conditionem autem fratris non ignoras. Mentem igitur, præter quam nihil habeo, quod in compensationem beneficiorum Tuorum offerre possim, gratissimam accipe & ad officia quævis paratissimam. Quo autem appareat, quam sit sincera, illam præsenti hac occasione publicam facio. De cætero, mi Frater CRUCIGER, voveo & iterum voveo ut in statum saluum Te restituat Summus Stator rerum; nomini enim jam plus quam satisfecisse videris. Persuassissimus sis quod nunquam esse desistam ad mortem usque

TUI

amantissimus Frater

BENED. JAC. IGNATIUS.

§. I.

In explicanda convenientia linguarum Hebreæ & Fennicæ, mirum non est, Eruditos nostrates operam collocasse, cum singularem linguæ nostræ & quantum a reliquarum Europæarum habitu recedentem, tantum ad orientales accendentem, genium, facili negotio potuerint observare. Tantum etiam hac in re præstiterunt, ut nova de hoc argumento disquisitio supervacanea omnino videri posset. Interim tamen cum hæc utriusque linguæ cognatio, ansam nonnullis eruditorum præbuerit, originem gentis nostræ investigatu sane perdifficilem, ex Israëlitis arcessendi, atque huic sententiæ robur, quod convellere alii multis rationibus nitontur, in linguarum præcipue affinitate quæsiverint, adeo ut hinc quidem in primis illa controversia dependeat, operæ pretium duxi, in præsenti dis-

A

ser-

sertatiuncula hujus rei rationem, qua fieri potuit diligentia, breviter exponere atque examinare. Non quidem eas me ad hoc argumentum enodandum adferre vires, eamque profundam utriusque linguæ cognitionem, quibus ad rem plenissime dijudicandam opus esset, satis superque persuasus sum; sed non displiciturum tamen Lectori candido & in primis popularibus meis honoratissimis conatum meum, quamquam imperfectiorem, confido, pulchro me non caruisse successu existimans, si vel paululum ad linguæ nostræ pulcherrimæ indolem illustrandam contulisse visus fuero. Partiemur vero ita opellam nostram, ut primum historiam opinionis de convenientia linguae Fennicæ cum Hebræa, & argumenta pro ea adstruenda adhibita adferamus; deinde vero quid ab illis rursum, qui non adeo multum huic utriusque linguae cognitioni tribuunt, circa eam dicatur, summam indigitemus, atque nostrum demum qualemunque judicium subjiciamus. Non una autem ratione, pri-
mam tantum hac vice in lucem emittere disquisi-
tionis nostræ particulam jubemur, alteram alia occa-
sione, quam primum tamen ut speramus, adjicere co-
gitantes.

§. II.

Primus, qui operam investigationi convenientiæ linguarum Hebrææ & Fennicæ, (quoniam quidem no-
bis constat,) navavit, fuit Cl. Dn. Magister deinde Præ-
positus & Pastor in Cronoby Bothniæ Orientalis me-
ri-

¶ 3 ¶

ritissimus ERICUS ERICI CAJANUS. (a) In differ-
tatione sua graduali, quæ Præside Cel. L. L. O. O. Pro-
fessore Davide Lund, Episcopo deinde Wiburgensis &
tandem Wexionensis Diœceos Reverendiss. Aboæ die XII.
Novembris Anni MDCCXCVII est ventilata (b) id ille
egit, ut hanc rem extra dubium collocaret. Neque
ingeniosi laboris debita laude defraudandus est. Plura
enim & quædam pulcherrima, in confirmationem sen-
tentiæ suæ adfert argumenta; quæ quidem adcurate
indicabimus.

Primum autem deducit ex plurium in utraque lin-
gua vocum, tam quoad sonum, quam quoad signifi-
cationem concentu, quem sex allatis exempli loco vo-
cabulis illustrat; nempe מִנְמָרָה mater emā; נַיְלָה pron. De-
monstrativum iste סֵגֶב הַבִּשְׁרָה hiph. a בְּרוֹת pudefacere
הַמְּרַאֲתָה; הַרְוָלָה insanus hullu; תִּנְחַדֵּר vidit taḥo; גַּלְעֵד ivit
saltā pes; atque his infinita fere alia addi posse con-
tendit, quorum adeturatum catalogum ut quis utrius-
que linguæ peritus construere vellet, valde optat (c).

A 2

Se-

(a) in præfatione dissertationis suæ ipse indicat sibi nul-
lum adfuisse cuius vestigiis insistere potuerit, seque glaciem
hanc ante non fractam primum effregisse, quod etiam confir-
mat Dn. Justenius in oratione sua, de qua vid, infra §. III.

(b) Impressa apud Jo. Wallium in forma octava. (c) Satis-
fecit huic voto saltē ex parte Rever. Episc. Justenius cfr.
infra §. III. Præstare idem etiam studuit admodum Rererend.
atque præclariss. S. S. Theologizæ ad Regiam hanc Acad-
emiam Adjunctus ordinarius Dn. Matthias Hallenius, qui suo
exemplari dissertationis laudatæ Dn. Cajani (cujus usum be-
nevolè mihi concessit frater perquam Rev. & Cl. Dn. Mag.

Secundum ei argumentum præbet significatio conjugationum in utraque lingua pulchre consentiens, nisi quod de IV. conjugatione scil. Hithpaël nil certi assertere audeat, an nimirum verba Fennica juxta eandem quoque fletri possint, vel minus. Exempli loco habet verbum **הָשַׁׁי** fecit, fennice in kal dicitur **תְּקִי**: in Pihel **תְּקִפֵּלִי**, i. e. factitavit: in Hiphil **תְּקִיפִּי**, i. e. facere permisit. Tertio argumentatur Dn. Cajanus ex æquali Pronominum & affixorum i. e. pronominum tam separabilium quam inseparabilium conditione. Pronomina igitur primo utriusque linguæ separabilia hæc comparat: ut Sing. אָנָּי **מִינָּא** ego, אָתָּה **מִתָּא** thou, הָוֹא **מִהָּא** he illi. plur. אָנוּנוּ **מִנָּנוּ** we, אַתָּה **מִתָּהָא** you, הֵא **מִתְּהֵא** they. Deinde eleganti ostendit observatione Fennones affixa quoque sua i. e. pronomina inseparabilia eadem ratione ac Hebraeos habere; & exempli loco adducit nomen סְפִירָה liber **סְפִירָה**. Ut enim סְפִירָה addito affixo est liber meus, ita quoque Fenni **סְפִירָה** liber meus dicunt. Et in his etiam similis ratio conspicitur סְפִירָה - סְפִירָה liber tuus, סְפִירָה - סְפִירָה liber ejus, atque in plurali סְפִירָה - סְפִירָה libri nostri, סְפִירָה - סְפִירָה libri vestrum. Affixum autem primæ personæ singularis non tantum simile, sed idem plane esse in utraque lingua docet, factum a pro-

---

Gregorius Hallenius, Collega Sup. Scholæ Cathedralis Aboensis) adjecit largam collectionem vocum Fennicarum & Hebraicarum cognatarum, Alphabetico ordine digestam. Exempla ejus adtingunt numerum CCC. quamquam negari non potest magnæ partis cognationem satis longe petitam esse,

pronomine separabili יְנֵה, atque Fennones inde plus
 etiam retinere quam Hebræos, cum hi tantum, illi נִ
 vocibus affigant. Verbis quoque pronomina simili mo-
 do in utraque lingua suffigi porro observat. Nam quem-
 admodum ab Hebræo הָנָה edit, formatur הַנָּה edere
 me, (dumedo) ita idem Fennice syððesānī dicitur a
 syððū edere, ḥān edere te syððesās, ḥān edere eum
 syððesāns (syððesāns). Huic argumento addi posse
 quarto putat, quod in Fennica pariter ac Hebræa lin-
 gua post incrementum vocis finale puncta mutantur.
 Sic in voce syððā, addito affixo, ā in e, ob commo-
 diorem pronunciationem mutari observat, quod in a-
 liis quoque vocibus locum habere monet. A simili-
 tudine porro poëeos Hebrææ atque Fennicæ quin-
 tum Dn. Cajanus desumit argumentum. Contendit e-
 nim Poëtas Hebræos non secus ac Fennicos Rhyt-
 mum seu sonum in fine æqualem observare, Runas-
 que Fennorum, antiquissimum illud carminis genus,
 eodem cum carminibus Hebræorum fluere metro, at-
 que ratione syllabarum utrorumque versus esse ogdoa-
 syllabos, ceu de Hebræis cuivis constare putat, et de
 Fennicis vel ex hocce disticho adparere: *Uina multa
 huistelemma / Arivossj asattelemma.* Septimum argu-
 mentum pro convenientia utriusque linguæ adstruen-
 da, ex idiotismis quibusdam petit syntacticis. Ut e-
 nim Hebræis quod singularem habet significatum, nec
 honoris gratia in plurali numero usurpatur, prout in
 aliis linguis fieri suevit; ita & Fennones, qui peregri-
 nis moribus non sunt imbuti, non in plurali, sed in
 singulari se invicem competitant numero; nisi qui jam
 alia.

aliarum nationum consuetudinem hac in re imitari dicierunt. Pleonasmum deinde similem quarundam in utraque lingua vocum majorem ob emphasis usurpari docet; quemadmodum enim Hebræi, utpote carentes gradu superlativo, ut adjectivum aliquod superlativi habeat rationem, vel gemitant positivum, vel addunt eidem vocem רָאשׁ; ita Fennonibus, quamvis non desit gradus superlativus, interim non raro aut iteratur positivus, ut hywān hywā i. e. optimus, vel augetur emphasis adhibito vocabulo aiwan, quod eadem gaudet significatione qua Hebr. רָאשׁ, atque hac ratione formatur superlativus: רָאשׁ טֻב aiwan hywā, valde bonus i. e. optimus. Ostavum denique & uitimum argumentum, quod non parum facere ad confirmandam sententiam suam putat, inde deducit, quod nullæ voces apud Hebræos, rarissimæ (d) & forte nullæ etiam apud Fennones a duabus incipient consonis; uti Hebræis nec ulla littera sine aliqua vocali, sive ea sit expressa sive subintellecta, exaratur. De peregrinis autem vocibus in linguam Fennicam introductis, sermonem heic non esse facile patet. Quibus licet omnibus disputatis, urget tamen Dn. Cajanus, Hebræam & Fennicam peculiares utique esse linguas, pluraque esse vocabula Fennica, quæ aliunde derivari nequeunt, quam quæ vel Hebræam vel Græcam aliisque linguae originem sapere videntur.

§. III.

(a) Ut Præfata & Prissua cum derivatis, nec non Prostina, Protisen & Preting, præter quæ, a Præincipientia, vix alia reperiuntur, cfr. Juslenii Lexic. Fenn.

§. III.

Post Dn. Cajanum in cognatione linguarum Hebrææ & Fennicæ illustranda, magna industria atque eruditione versatus est, *Episcopus demum Diœcœos Scarenſis Reverendissimus Dn. Doct. DANIEL JUSLENIUS.* Vir hic Eminentissimus, uti nullam prætermisit occasionem literaturæ & Nationi Fennicæ inserviendi, adeoque summarum atque duraturam nominis sui apud populares meritus est venerationem; ita inter alia, quæ ab illo exarata habemus, Orationem nobis reliquit *de convenientia linguae Fennicæ cum Hebræa & Græca*, dictam Aboæ XIV Calend. Dec. MDCCXII, dum Professionem linguarum S. S. ad regiam hanc Academiam adiret. (e) Qua in oratione non tantum pleraque argumenta Dn. Cajani limatius exponit, sed novis etiam atque exquisitis observationibus, eandem hanc confirmat sententiam. Quod ad primum Dn. Cajani argumentum adtinet, paucissimas atque vix ullas reperiri fatetur in utraque lingua voces quæ eundem plane sonum cum eadem significatione conjunctum, sentiendum præbeant, qualia tamen exempla suppeditant, interjectio אלה & pronomen זו, ahah & se, nec non certo modo גערה puella, Fennis maarä, quæ tamen vox a nostratis in contumeliam accipitur. Sed eorum verborum, quæ levi vel in sono vel in significatu mutatione cognationem produnt,

fe

(e) Inserta hæc est a Noblissimo Dn. Nettelblad opere ejus der Schwedischen Bibliothec erstes Stück pag. 157.

se aliud agendo collegisse syllabum, (f) prolixiorē adhibita cura futurum asserit, & exempli loco hæc enumerat: אָבִי הוֹסֵל! exclamatio, האָבִיר הַוִּיטְתָּה perdere, מִנְ אֲחִיו focus, ita etiam a טְבָה tappa occidere, a יְלָךְ ivit, גַּאֲשָׁה pes ad oculum oriri putat, præter innumerās voces, sōno licet & significatione aliquantum remotiores, certæ tamen adfinitatis, quas alii speratae occasiōni relinquere destinaverat. Ulteriorius pro linguarū nostrarū convenientia adstruenda, observat vir hic Reverendissimus compositiones utriusque linguae esse rarissimas, adeo ut Fennica quoque, si quæ compositorum naturam induentia nomina occurrant, vel statum regiminiis Hebrewum referant, vel divisa æque commode enuntientur; in verbis autem præpositiones adjunctæ, & unam cum illis vocem constituere visæ, etiam ornate separari queant. Exemplis duobus rem illustrat: בְּרִית תְּפִלָּה rukous huone veram ait, qua literas habet appositionem sine genitivo, & compositionem referre videtur: cum tamen qua sensum sit status constructus, licet inversa Hebrewis locutione vocum, & plenius rukouren huone enuncietur. נְשָׁרֶת נְרָשֶׁת exponitur waski karme forma composta, vel constructa potius; cum & waskiaen karme adjective emphaticē dici possit. Sed hæc ipse Reverendissimus Dn. Auctor leviora judicat. Neque multum pretii statuit argumentis ex litterarum unius organi facili inter se per-

---

(f) Accepimus, Virum Reverendissimum suæ possessio-
nis exemplari Gussetiani Commentarii de L. S. Vet. Test.
Fennica vocabula Hebraicis adscriptisse.

permutatione atque inflexionum & derivationum genero quocunque petitis, quod hanc cum Hebræa convenientiam plures linguae, non Fennica solum, sibi arrogare queant, quare ad illa pergit, de quibus vernalia nostra sola inter Europæas gloriari habet. Quorum primum locum obtinet, suffigendi ratio tam in nominibus, quam verbis & particulis. Primum igitur observat Fennos, similiter ac Hebræos, habere literas quasdam *paragogicas*, in vocum fine pro lubitu, & ob numerum saltem in periodo pleniori, sonumque in pausa, vel occursu literæ alias non satis commodæ cum præcedenti conjungi, suaviorem, addi solitas, quamquam nostratibus plures tamen non usurpari fateatur, quam literam n, quam Dativis (ut minullen pro minulle mihi, firjoillen pro firjoille libris) addere solent, atque syllabam pi seu wi, quam tertiiis personis (singularibus) verborum præsentium (ut puhupi vel puhuwit loquitur) adjungunt. Deinde egregiam Dn. Cajani observationem de pronominibus inseparabilibus, sive affixis, nominibus atque verbis nec non particulis adponi solitis, luculentius confirmat, quæ in Fennico æque ac Hebræo sermone adeo necessaria sunt, ut exigente orationis fluxu nunquam omitti possint. Diversitatem tamen quandam inter Hebræos & Fennos hic obtaintem, de qua infra ex instituto agemus, simul docte explicat. Argumentum porro Dn. Cajani a Conjugationum in utraque lingua numero & significatione desumptum, uberioris corroborat & illustrat, ostendens Fennis omnino uti Hebræis quatuor esse conjugationes, per quas flectitur verbum

quarum tres priores active & passive effertuntur, quarta solitaria prolatat. Verba ejus, uti eruditissima, ipsa adscribam: *Quæ in prima flectuntur, actionem maxime denotant transeantem in rem objectam, ut עשה, 헤시, fecit, ידע audivit, קוולי, בז volvit, מירס, tiersti.* Hæc passivum formant *בעשה factus est, tehtin, יונש auditus est, קוולדין, בז tiertin, volutus est.* Secunda conjugatio ordinarie intensiva seu frequentativa est, quod itidem monstrant *העש facitavit teeskeli, יונש, auscultavit קוולדי, גל volutavit tieritteli.* Hinc passivæ formæ sunt *עשה sepe factus est, teeskeldin; יונש auscultatus est, קוולeldin, גול volutatus est, tieriteldin.* Hiphil seu conjugatio tertia exhibet sensum transferendi actionem seu ad eam impellendi, *העשה fecit facere, 헤티/השטי, fecit audire, קוולitti, בז volvere fecit, tieritti.* Hophal passivum *העש, יונש, בז alieno impulsu factus, auditus, volutatus fuit, 헤תטtn, קוולутטtn/ tieritettn.* In quarta seu Hithpaël reciprocus obtinet sensus, qui nostro idiomate passionem a se, vel naturalem potentiam passivam infert, agente plane suppresso, quod patet in *ההעשה, 헤hvyn, עשה קווליין, בז התגלל ותגלו tierin.* Conjugationem igitur etiam quartam sive Hithpaël, apud Fenones & que ac apud Hebræos in usu omnino esse observat. Idiotismorum in utraque lingua convenientiam, operosæ magis & prolixæ indagationis rem, in allegoriarum & hyperbolarum reliquis gentibus insitatarum ratione simili, inter alia conspicuam, paucis modo adtingit. Sed de carminum utriusque gentis concentu adcuratius agit, & insignem eum prorsus esse

esse demonstrat, quamvis ex aliis quidem; quam serat id Dn. Cajanus, rationibus. Consistit autem concentus ille, ipsa ejus verba rursus adpono, in periodi cuiusvis divisione in duo Hemistichia, quorum posterius variata phraſi, ſenſum cum priori continet eundem, vel etiam εμφανιώτερον. Si vero contingit plura ponni membra, aut partium eſt enumeratio, aut gradatio orationis. Hoc totus Psalmorum liber, hoc reliqui in ſacro codice metrici aperte demonstrant, præter quæ in Iudeorum scriptis inveniuntur. Qua ſtructuram vocum additum eſt a recentioribus Hebræis metrum & rhythmus, more Arabum; illud licet ſit varium, maxime tamen ſeptem, octo vel novem ſyllabis conſtare deprehebitur. Ex unico nostrati proverbio, ſunt enim ut plurimum metrica, tota res adparebit: *Jumalall on onnen objat; Luojalla lykyn awaimet: waan ei kateen kainalosa / pahan ſuowan ſormen pâiſa / ſic ſonaret ad verbum: Deo ſunt habenæ fortunæ: Creatori ſortis claves: ſed non invidi ſub axilla, malevoli digitorum in apicibus.* Quo poëmate, cum id in idiomate ſuo conſideratur, quid uſpiam elegantius? quid concinnius? quid, quod & veterum & recentiorum Hebreorum poëſin referat exactius?

Hanc linguarum Hebrææ & Fennicæ convenientiam, in dissertatione de Aboa Vet. & Nov. (g) jam afferit Rever. Dn. Episcopus, & a prima linguarum communione deducit, adeoque ortum linguæ noſtræ

B 2

ad

(g) Hæc Dissertatione ſub Praſidio Cel. Dn. Phil. Præſt. & Hift, Prof Bernhardi Munſter d. 12 Maii An. 1700 ventilata eſt, & imprefſa apud Jo Wallium in 8;vo.

ad communem universalem linguarum confusionem
refert, vid. dissertat. nom. Cap 2:dum pag. 25 & 26.

§. IV.

His duumviris, qui in demonstranda conveniens-
tia linguae Fennicæ cum Hebræa, tanto cum successu
versati sunt, addimus Adm. Rev. atque Præclar. Dn:
BARTHOLDUM VHAEL, quondam Præpositum &
Pastorem in Ilmoila Bothniæ Orientalis meritissimum.
Hic in Grammaticam suam Fennicam (b) detectam ab
illis, de conjugationum indole & affixis doctrinam re-
cepit, & similitudinem linguae nostræ cum Hebræa
in his partibus inculcavit, atque Grammaticorum He-
bræorum præcepta ad Fennicum sermonem, quantum
postulabat res, accommodare studuit. Adjecit ille
præterea observationem a duobus reliquis prætermis-
sam, scilicet, quod flexio verborum per personas a-
pud Fennos (æque ac apud Hebræos usu venit) per
literas fiat afformativas, decurtatas e pronominibus
personalibus cuiusque personæ, sola tertia persona sing.
excepta, (quæ in præsenti apud Fennos, ut Hebræis
in præterito, simplex radix videri potest). Exempli lo-
co habet verbum *rakasta* amare. Singulariter *raka-*
stan, *amo*, *rakastat*, *amas*, *rakastau*, *amat*; Plur. *rak-*
astamine, *amus*, *rakastatte*, *amatis*, *rakastawat*
amant,

(h) Opus hocce pulcherrimum est, in isto enim primum rite explicata
ercentur linguae nostræ indoles, a reliquis Grammaticis antea parum perspe-
cti, quodque, ut perficere & edere, mancum nunc & ex sparsis ejus sche-
dulis ab Iamicis post mortem ejus collectum, ipsi liquisset, maxime fuisse or-
ptandum. Grammatica hæc impressa est Aboæ 1733 in 8:yo.

amant, in quibus docet n^o primæ personæ deduci a
mūnā ego, t secundæ pro s a finū tu, (ad quod intelli-
gendum citat Gram. suæ Sect. I. C. I. §. 3. n. 5.) me
primæ & te secundæ pers. plur. oppido sententiam e-
jus confirmant. Wat tert. personæ plur dedit ab
he / het / Sav. hewāt (illi). Cfr. ejus Gram. Fen. Sect.
2. C. 2. §. 4. pag. 46 & 47.

Qui Grammaticam Lapponicam edidit (i) Pluri-
mum Reverendus Dn. Pastor in Siundo Nylandiæ &
antea Comminister Lappmarkiæ Tornoënsis meritissi-
mus, HENRICUS GANANDER, prætermittendus quo-
que hic nobis non est. Ut enim linguas Fennicam,
Æsthonicam & Lapponicam, evidenti se invicem co-
gnatione contingere & hanc illarum esse matrem con-
tendit, ita hujus rursus natales ad Hebræam omnino
referri debere asserit, præfationis libri nominati initio.
Exemplis sequentibus sententiam suam confirmat:

Hebraice	Lapponice	Fennice,
נַצֵּךְ circumligavit	Zianam ligo.	Sidon.
צִוְנָה Nervus	Suodnac funis ex nervis,	Suoniclo.
מֶלֶךְ Imago	Zialbme oculus	Silmå.
רַלְאַת Ambulavit	Zuelke pes	Jalka.
רַחֲם manus	Kiedta manus	Käst.
רוֹת manavit, civit	Jodam profiscor	Judan. (k) &c;
Usque ad confusionem tamen Babelicam hujus con-	B 3	ve-

(i) 1743 in 8:ro, in qua elaboranda Adm. Rev. Dn. Vhaelii Gram-
maticam Fennicam ut exemplar secutus est. (k) Hoc quidem verbum Feni-
cum notum mihi non est, sed legendum sine dubio Joudun, pervenio,
pergo celester. Forte etiam nomen Juhta jumentum, hoc referri potest.

venientiæ rationem referre illum voluisse, ex l.c. simul patet.

§. V.

In ostendenda convenientia linguaæ nostræ cum Hebræa, versatus etiam fuit Nobiliss. Dn. Archiater & Medicinæ atque Botanices in Reg. Academia Upsaliensi Professor Celeberrimus, OLAUS RUDBECKIUS Filius. Postquam enim Pater ejus in Atlantica sua⁽¹⁾ docuerat, Fennos inter antiquissimos populos Europæ non fuisse, nec linguam nostram originem debere cæterorum Europæorum, sed una cum ipso populo ab Oriente in Europam serius penetrasse; cum ex aliis rationibus tum ex linguarum præcipue similitudine demonstrare voluit Filius, hæres paterni muneris & eruditionis, Fennos esse reliquias X. illarum tribuum Israëliticarum, quas e Palæstina in captivitatem abduxit Asyriorum Rex Salmanaflar. Explicat hanc sententiam in litteris ad Cel. Eloquentiæ Professorem in Academia Upsaliensi Dn. Fabianum Törner datis, quas Dissertationi suæ de origine & Religione Fennorum inseruit, qui eandem hypothesin amplexus fuit, Dn. GABR. ARCTOPOLITANUS, Nylandus. Dicit in his litteris Nob. D:rus Rudbeckius, Fennos ut etiam Lappones & Esthones, magnam partem Hebraice loqui, & hoc assertum probaturus addit: *Heic* (in lingua Fennorum, Lappon. & Esthonum) enim videre est ipsas vocum Hebraicarum radices, significationes, rationem per tempora & casus flectendi & nomina & verba,

---

(1) T. I. Cap. 3. §. 18. pag. 89.

ba, quorum non pauca, Hæbræos imitando, quatuor parent Grammaticorum Conjugationibus. Laudata deinde Dissertatione Dn. Cajani, de qua supra egimus, (orationem Reverendiss. Juslenii Rudbeckio non fuisse notam, patet) quid, inquit, si adiecero Lapponibus & Fennis adhuc in usu esse præter affixa, quæ vocantur, etiam suffixa, necio an aliis observata. Similem esse rationem pronominum separabilium & inseparabilium, quæ est apud Hebræos, idem recte monet Caiamus, quamvis puuca duntaxat exempla sua adserenda sententie adferat. A fæmininis pl. numeri formari substantiva, ut apud Hebræos, constat. Dabo exemplum נָעַר naar Hebr. infans, puer, adolescens, Nuor Lapp. Nuori Fennis idem est. Unde נָעָרָה Neeroth Hebr. pueritia, Juventus, Nuorauoth Lapp. Fennis Nuorus; quæ quam adcurate disputatione, in sequentibus breviter disquiremus. Promisit vero se plenius hac de re acturum in peculiari opere, quod de origine Fennorum, Lapponum & Esthonus in manibus habuit, nec non Thesauro linguarum Asiæ Europæque; quæ inchoata quo minus perficerentur atque in lucem emitterentur, morte Nobil. Dn. Auctoris impeditum fuit.

§. VI.

Sententiæ quidem Nob. Rudbeckii de Fennorum ex Israëlitis origine, auctoritate sua & eruditio-

lin-

cia, magnum pondus addidit illustriss. Comes Regni-que Senator Dn. GUSTAVUS BONDE (m); sed de

---

(m) Vid. Kongl. Svenska Vitterhets Academiens Handläggar p. 83 & seqq.

linguarum convenientia, illorum quos supra adduximus argumentis eam satis evictam arbitratus, nihil præterea adjecit. Qui plenius adhuc Rudbeckianam explicat & confirmat hypothesis, Nobiliss. Consiliarius Aulicus Dn. ARCKENHOLTZ (*n*), ad demonstrandam convenientiam linguae nostræ cum Hebræa iisdem similiter insistit argumentis, quæ jam in §.§. 2. 3, 4, & 5. attulimus.

Recentissime stabiliendæ eidem huic hypothesis, operam impendit, Cl. Dn. Philos. Magister FRIDERICUS COLLIN, in dissertatione de origine Fennorum, sub præsidio Cel. Dn. Hist. & Phil. Practicæ Professoris JOHANNIS BILMARCK edita, cuius pars prior Aboæ d. 2 Junii An. MDCCLXIV & pars posterior d. 26 Martii An. MDCCLXVI ventilata est, ubi inter alia argumenta ad originem gentis nostræ ab Israëlitis confirmandam allata, convenientiam quoque linguarum Hebrææ & Fennicæ, ut primarium sententiæ suæ fulcrum in part. post. pluribus exponit. Dispescit autem bene hanc convenientiam §. XI. in *materialem* & *formalem*. Per illam intelligit convenientiam vocum quoad litteras, & per hanc convenientiam earum quoad constructionem & fluxum per declinationes & conjugationes &c. Prioris generis cognationem exemplo LXXVII vocum Hebraicarum & Fennicarum probat, partim novo labore collectarum, partim ex iis, quos supra laudavimus auctori- bus

---

(*n*) Vid. ejus Lettre aux Auteurs du Journal Encyclopedique de Liege, au sujet des remarques sur les Finois ou Finlandois.

bus adductarum, quorum vestigiis etiam quod ad formalem adtinet harum linguarum convenientiam insit. Circa conjugationem IV Hithpael dubius hæret Cl. Dn. Collin, secutus Adm. Rever. Dn. Cajanum, an eadem apud Fennones in usu sit vel non. Neque adhuc evictum esse existimat, qualis veterum Hebræorum poësis fuerit, quare non multum illi tribuit argumento, quod a concentu poëseos Hebraicæ & Fennicæ desumitur.

Korfiasti ja Hyvinoppineet Herrat Minun Kunnioitettawat Maanmieheni.

Siiden syiden seasa, jotka ovat estaneet ettei Suomen kielole taittu saatetta därimäisen täydellisyden määrän, mahdanne me lukia sen, että nijn harvat, lijoitengin ne jotka korkeimista säädyistä ovat, pitävät tätä kieldä sijna arwosa, kuin kansin kunnia sitä waati. Florinus, Petrus, Vhaël, Jolanius ja muut Suomesta kulusat miehet, joidenka muisto wielä kuolemangin jälken elää, ovat kyllä jo heidän aikanaansa harvainneet tämän meidän ditimme kielen parannuxen tarpelliyi ja hyödyttäväiseri; ei he kuitengan heidän palavalla haraudellensa ole taimet meniä edemmäxi, kuin aina vastansa etsi he alun tarwoin tämän aineen ongehensa ottaneet ovat. Meidän kielemme tarvihe kaikekin suuremman ojennuxen ja moninaisen puhdistuxen. Ei yrkän ole kokenut juurta jaxain luovutta ja erittä niitä sanaja jotka muiden kansain kielistä ovat tähän kieleen aika ajalda sisälle wedätyri tulleet. Ei yhtään täydellistä sanan luku kirja ole wielä valkeuteen edestuotu, jotka osotais iżekungin maakunnan sanan ja puheen-

parret Euingā ne tāsmāltānsā lateleman pitā, ja mitā ne merā
kisewāt. Josta laiminlyömisestä siis seura, että meidän para-
himmat puhenpartemme ikānāns kuin unhöturen pimeydesä pe-
räti haudattuna makavat. Sanalla sanoin: lähtehet joista täy-
dellinen tieto! Suomen kieleheen pitä ammunnettaman, ei ole tā-
hān asti sillä toimella ja tarkeaudella, kuin asian paino sitä waa-
si, ylösekityt. Se näky ikānāns kuin meidän aikamme olis it-
jellensä tämän kunnian omistanut. Läsnä olevainen oppinut tut-
kistelemus Suomen yhteentulemisesta Hebræan kielen kansa,
jolla De Korkiasti ja Hyvinoppineet Herrat nyt ilahutatte ja
huvitatte Suomen maan asuvia, edesautta sangen paljon nijn
jaloa, ylistettävää ja kijettävää päättelarkeitusta. Se anda a-
waran tilan tutkistella kielen oikiaa luonto. Se taiten o-
petta meitä, jos yhden osan oppenitten luulo että Hebræa on
meidän kielemme äiti, on enäämin eli wähemmin perustettu.
Nämä hyödylliset tutkistelemuxet johdattavat ikānāns kuin kide-
stää pitäin kielen tarkembaan tundoon. Suomen miehet, joita
tähän asti waikeovitten walittaneet ovat heidän kielensä ylon-
kaheen ylihe, ei taida muuta, kuin iloitien löytää mielensä nou-
teen tāsa taidosta loiskawasa työsä. Gallikat Korkiasti ja Hy-
win oppineet Herrat, että minä joita samalda kijivaudeda
hallitan kuin tekin sytyyn ehemän minun syndymä maani kunnia
ja etna, jonga helmasa minä hengitän, minun maarmiesteni
puolesta julistan sitä iloa ja riemua kuin se sanoma, että tämä
työ jo präntin kautta ulostule, meidän työnämme on waikeut-
nut. Minä olen kylläsesti wakututtu, ettet De Korkiasti ja
Hywin oppineet Herrat tämän työn ulesandamisen kautta am-
mottalete äveriämhähd palekiota eli marvo, kuin teidän maan-
miestanne lembeyttää ja rakkautta. Sen pitä myös wilspittymästi
saartamaan ja seuraman teitä nijnkuin warjo seura vuumista.
Ei, ajaan eikä onnen waiheturet pidä! saattaman minun aikomiseeni
jotakuta minuosta pyhywäsesti ollareni hengeni leppuun asti

Teidän

ndyrä palveljanne ja uskollinen
ystäväinne
JOHAN HELSINGBERG,
Savolainen.